

PRYSZCZAREK PSZENICZNY (*Sitodiplosis mosellana* Géhin)

**może lokalnie zagrażać
plonom zbóż**

Dorosłe owady (muchówki) są pomarańczowe, kształtem podobne do komara, podobnie jak paciornica pszeniczna.

Rys. 1. Postać dorosła pryszczarka pszenicznego
(wielkość naturalna 2-3 mm)

Larwy zimują w kulistych kokonach w glebie. Na wiosnę większość larw opuszcza kokony i wędruje ku powierzchni ziemi, ponownie buduje kokon w którym następuje przepoczwarczenie. Część larw pozostaje w glebie przez kilka lat, nawet do 13 lat. Wylot muchówek następuje 2–3 tygodnie później niż paciornicy pszenicznej, co przypada około połowy czerwca w fazie kwitnienia pszenicy i żyta. Jaja składane są między rozchylone plewki i plewy (fot. 1), najczęściej pojedynczo, wyjątkowo po 4, rzadziej więcej (fot. 2), a nawet do 12 sztuk.

Fot. 1. Postać dorosła pryszczarka pszenicznego – samice składają jaja między rozchylone plewki i plewy

Fot. 2. Jaja pryszczarka pszenicznego
(wielkość naturalna 0,35x0,09 mm)

Larwy pryszczarka pszenicznego odżywiają się pyłkiem kwiatowym i zawiązkami nasion (fot. 3, 4).

W kłoskach zaatakowanych wcześniej przez paciornicę pszeniczną larwy pryszczarka pszenicznego nie mogą się rozwijać i zwykle giną.

Fot. 3. Żerujące larwy pryszczarka pszenicznego

Fot. 4. Larwa pryszczarka pszenicznego z widocznym prześwitem jelita (wielkość naturalna 2,5 mm) (T. Klejdysz)

Przed żniwami większość larw schodzi na zimowanie, zazwyczaj po silnej rosie lub deszczu. Przy długotrwałej suszy larwy pryszczarka tworzą pseudokokony, w których mogą przetrwać 2 miesiące i dostają się z ziarnem do magazynu, a także rozprzestrzeniają się z ziarnem. Larwy ukryte w pseudokokonach między ziarnem utrudniają przemiał ziarna. W wyniku żeru larw pryszczarka pszenicznego część kłosek pozostaje płonna, a powstałe ziarniaki są zdeformowane, lżejsze i zwykle na stronie grzbietowej mają ciemniejsze wgłębienie wielkości żerującej w tym miejscu larwy.

Uszkodzone nasiona przeważnie nie kiełkują (fot. 5), a chleb wypieczony z takiej mąki jest gliniasty.

Fot. 5. Uszkodzone ziarniki przez pryszczarka pszenicznego

Pryszczarek pszeniczny, podobnie jak paciornica pszeniczna, jest wrażliwy na suszę, i wówczas wiele larw pozostaje w kokonach w glebie. Susza i duże nasłonecznienie ogranicza płodność samic. Larwy schodząc na zimowanie opuszczają kłoski, gdy rosa lub deszcz zabezpiecza je przed wyschnięciem.

Masowe występowanie szkodnika ogranicza przestrzeganie płodozmianu oraz głęboka orka jesienna, która niszczy wiele zimujących larw, powoduje przemieszczenie ich w głębsze warstwy gleby utrudniając im wiosenną wędrówkę ku powierzchni i przepoczwarczenie.

Odmiany zbóż, które później się kłoszą są mniej uszkodzane przez pryszczarki kwiatowe. Muchówki po wylęgu zwykle pozostają na tych samych terenach i tylko w przypadku braku rośliny żywicielskiej przenoszą się dalej. Stąd na plantacjach zbóż sianych po zbożach obsada owadów jest mniej więcej równomierna, natomiast tam gdzie przestrzegany jest płodozmian najczęściej znajduje się w pasach brzeżnych.

Sygnalizacja zabiegów ochronnych

Na podstawie określenia procentu kłosów zasiedlonych przez larwy w okresie dojrzałości woskowej ziarniaków można prognozować występowanie szkodnika w następnym roku. W tym celu pobiera się w kilku losowo wybranych punktach, ogółem 100–150 kłosów. Jeśli stwierdzi się średnio 5 larw/kłos lub więcej wówczas zagrożenie plantacji w przypadku dalszej uprawy zbóż na tym terenie jest bardzo duże.

Stwierdzenie wiosną 80 larw lub kokonów na 200 m² gleby pobranej z głębokości 2–8 cm jest sygnałem do wykonania zabiegu zwalczającego owady dorosłe w okresie masowego ich lotu, co przypada w czasie kwitnienia pszenicy i żyta, ponieważ jaja i larwy ukryte w kłoskach są chronione przed środkami ochrony roślin.

W celu wyznaczenia masowego lotu muchówek należy od około połowy czerwca śledzić lot owadów dorosłych, odławiając je w naczyniach żółtych napełnionych wodą (fot. 6) lub na żółtych tablicach chwytnych pokrytych klejem (fot. 7), umieszczonych w łanie zbożowym (po kilka naczyń lub tablic w zależności od wielkości plantacji).

Fot. 6. Żółte naczynie (A. Bandyk)

Fot. 7. Żółta tablica (M. Gałęzewski)

Kontrolę nalotu muchówek pryszczarka pszenicznego na plantację należy prowadzić systematycznie (co 2 dni) każdorazowo licząc odłowione muchówki, po czym wylać wodę wraz z owadami i ponownie napełnić wodą. W przypadku korzystania z tablic pokrytych klejem przelicza się muchówki i odnotowuje ich liczbę.

Wyraźne zwiększenie się liczby odłowionych muchówek wskazuje masowe pojawienie się szkodnika na plantacji i potrzebę zwalczania.

Muchówki unikają dużego nasłonecznienia, dlatego zabiegi należy wykonywać w godzinach popołudniowych lub wieczornych.

Rys.1 <http://www.scandfish.comimgallery.aspaction=viewimage&categoryid=8&text=&imageid=2070&box=&shownew=>

Fot. 1. <http://www.google.plimgresq=Sitodiplois+mosellana&hl=pl&client=firefox-a&hs=2TO&sa=X&tbo=d&rls=org.mozillaofficial&channel=np&biw=1920&bih=888&tbm=isch&tbnid=T71CXE-LFCRXTM&imgrefurl=http://www.agriculture.gov.sk.caDefault>

Fot. 2. http://www.google.plimgresq=Sitodiplois+mosellana&hl=pl&client=firefox-a&hs=2TO&sa=X&tbo=d&rls=org.mozillaofficial&channel=np&biw=1920&bih=888&tbm=isch&tbnid=SoH_lpVSVbV08M&imgrefurl=http://www.escsec.cainsectphotosrlamb

Fot. 3. <http://www.google.plimgresq=Sitodiplois+mosellana&hl=pl&client=firefox-a&hs=2TO&sa=X&tbo=d&rls=org.mozillaofficial&channel=np&biw=1920&bih=888&tbm=isch&tbnid=OJngc5x2cu03cM&imgrefurl=http://www.cca.in.netbchzdealszwbchlsz>

Fot. 5. http://www.google.plimgresq=Sitodiplois+mosellana&hl=pl&client=firefox-a&hs=2TO&sa=X&tbo=d&rls=org.mozillaofficial&channel=np&biw=1920&bih=888&tbm=isch&tbnid=_GxYGsyxLk1HiM&imgrefurl=http://pephytia.inra.frhypphypputilisa

Opracowano w ramach zadania 1.5. Programu Wieloletniego IOR – PIB 2011–2015 pt.: „Modernizacja i aktualizacja metodyk do monitorowania agrofagów dla potrzeb krótko i długoterminowego ich prognozowania”